

Νεοελληνική Γλώσσα Β Γυμνασίου

Ενότητα 1

Υποκείμενο

Το υποκείμενο είναι το ονοματικό σύνολο για το οποίο γίνεται λόγος μέσα στην πρόταση. Φανερώνει ποιος ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

π.χ. Ο **Δημήτρης** έλυσε την άσκηση αμέσως.

Ο **μαθητής** προετοιμάζει τα μαθήματά του

Η **γη** θερμαίνεται από τον ήλιο

Το **μωρό** κοιμάται

Η **Μαρία** διαβάζει το μάθημα.

Υ

ΠΟΙΟΣ;

Ρ

ΤΙ ΚΑΝΕΙ;

Α

ΤΙ;

Εντοπίζεται κάνοντας την ερώτηση **ποιος** + Ρήμα πρότασης.

Εκφέρεται σε πτώση **ονομαστική** ενικού ή πληθυντικού.

Οι μορφές του Υποκειμένου

Το υποκείμενο εμφανίζεται με τις εξής **μορφές** :

Μορφές	Παραδείγματα
1. Ουσιαστικό	-Η οικογένεια είναι το βασικό κύτταρο της κοινωνίας . -Ο υπολογιστής μου χάλασε .
2. Αντωνυμία	-Οι άλλοι έφτασαν πρώτοι . -Πόσοι άλλαξαν γνώμη ;
3. επίθετο	-Ο τρίτος στη σειρά να φύγει . - Οι περισσότεροι κατέκριναν τη συμπεριφορά του .
4. μετοχή	-Οι διδάσκοντες συνεδριάζουν αυτή τη στιγμή . -Συγκεντρώθηκαν στην αυλή όλοι οι εργαζόμενοι .
5. Άρθρο με πρόταση	-Είναι φανερό το πόσο έχει αλλάξει . - Το τι θα κάνω είναι δική μου δουλειά .
6. Άρθρο που συνοδεύει άλλο μέρος του λόγου	-Με ζάλισε το πάνω κάτω . - Το « Αθώοι και φταίχτες »είναι μυθιστόρημα της Μάρως Δούκα
7. Πρόταση χωρίς άρθρο	-Φαίνεται ότι θα αργήσουν. -Είναι γνωστό πως έχουν στενή σχέση.

Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων

Πρόταση χωρίς άρθρο που εισάγεται με το **ότι** (δευτερεύουσα ειδική) ή με το **να** (δευτερεύουσα βουλητική) χρησιμοποιείται ως υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα (αξίζει, μπορεί, φαίνεται, λέγεται, επιτρέπεται κ.λπ.) και απρόσωπες εκφράσεις (είναι σίγουρο, είναι φανερό, είναι γνωστό, είναι κρίμα, είναι ανάγκη, είναι καιρός κ.λπ.).

Απρόσωπα λέμε τα ρήματα που δεν έχουν υποκείμενο πρόσωπο ή πράγμα αλλά ολόκληρη πρόταση και συνηθίζονται στο τρίτο ενικό πρόσωπο.

π.χ. Απαγορεύεται να καπνίζετε.
 ↓ ↓
 απρόσωπο ρήμα υποκείμενο

Εκτός από απρόσωπα ρήματα υπάρχουν και **απρόσωπες εκφράσεις**. Αυτές σχηματίζονται συνήθως με το γ' ενικό πρόσωπο του ρήματος είμαι και ένα επίθετο ή ουσιαστικό. Και η απρόσωπη έκφραση έχει για υποκείμενο μια ολόκληρη πρόταση.

π.χ. Είναι κακό να αδικούμε τους άλλους.
 ↓ ↓
 απρόσωπη έκφραση υποκείμενο
 ↑ ↑
 Είναι κρίμα να πάει χαμένος.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Ένα ρήμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε ως προσωπικό είτε ως απρόσωπο.

π.χ. **Φαίνεται** πως θα χιονίσει. Το σπίτι **φαίνεται** μεγάλο.
 ↓ ↓
 απρόσωπο προσωπικό

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να βρείτε τα υποκείμενα των υπογραμμισμένων ρημάτων και να γράψετε ποια από αυτά είναι απρόσωπα.

1. Πολλές φορές μου συνέβη αυτό **το πράγμα=Υ=ουσιαστικό**
2. Πολλές φορές συνέβη **να ταξιδεύουμε μαζί.=Υ=πρόταση, απρόσωπο**
3. Ακούγεται **πως θα μειωθεί η εξεταστέα ύλη =Υ=πρόταση, απρόσωπο**
4. Δυστυχώς η φωνή μας δεν ακούγεται. **Υ= ουσιαστικό**
5. Φαίνεται **πως δεν θα επαναληφθεί παρόμοιο φαινόμενο =Υ=πρόταση, απρόσωπο**
6. Ύστερα από καταιγίδα φαίνεται καθαρά **ο ορίζοντας.=Υ=ουσιαστικό**
7. Δε σου ταιριάζει **να μιλάς με άσχημο τρόπο.=Υ=πρόταση**
8. **Το πουκάμισο** που φοράς δεν ταιριάζει με το παντελόνι σου.**=Υ=ουσιαστικό**

Β. Να ξαναγράψετε τις πιο κάτω προτάσεις μετατρέποντας τη σύνταξη από προσωπική σε απρόσωπη, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές:

- Είναι ευχάριστο το ταξίδι με το πλοίο το καλοκαίρι.
Είναι ευχάριστο να ταξιδεύεις με το πλοίο το καλοκαίρι
- Είναι απαράδεκτη τέτοια συμπεριφορά
Είναι απαράδεκτο να συμπεριφέρεσαι έτσι.
- Δεν επιτρέπεται το κάπνισμα.
Δεν επιτρέπεται να καπνίζετε.
- Απαγορεύεται η τηλεφωνική συνομιλία εντός της αίθουσας
Απαγορεύεται να μιλάτε στο τηλέφωνο εντός της αίθουσας.
- Είναι ασέβεια το γράψιμο συνθημάτων πάνω στους τοίχους.
Είναι ασέβεια να γράφετε συνθήματα πάνω στους τοίχους.

Γ. Στις πιο κάτω προτάσεις να εντοπίσετε τα υποκείμενα των υπογραμμισμένων ρημάτων και να σημειώσετε ποια μορφή έχουν:

- ✚ Χρειάζεται επιμονή και υπομονή για να πετύχουμε στις εξετάσεις. ουσιαστικό
- ✚ Όλοι θέλουν να πάρουν μέρος στη γιορτή. επίθετο
- ✚ Είναι δύσκολο να το καταλάβω αυτό. πρόταση
- ✚ Φάνηκε ότι πέρασε πολλά. πρόταση
- ✚ Ένα μήνυμα έστειλε στη φίλη της. (αυτή=εννοείται) αντωνυμία
- ✚ Τους ρώτησε η μητέρα αν πεινούν. ουσιαστικό
- ✚ Της διάβασε ένα παραμύθι. (αυτός,-ή, -ο=εννοείται) αντωνυμία
- ✚ Ήταν αδύνατο να ξυπνήσω. πρόταση
- ✚ Είναι συμμαθητές ο Μάριος και η Έλενα. ουσιαστικό
- ✚ Πρέπει να διαβάσεις. πρόταση
- ✚ Επιδιώκεται να λυθεί το πρόβλημα. πρόταση
- ✚ Η μουσική ακούγεται σε όλο το σχολείο. ουσιαστικό
- ✚ Ο καλύτερός μου φίλος λέγεται Γιώργος. ουσιαστικό
- ✚ Απαγορεύεται να πατάτε το γρασίδι. πρόταση
- ✚ Φαίνεται ότι θα χειμωνιάσει. πρόταση
- ✚ Λέγεται ότι θα πάμε εκδρομή. πρόταση
- ✚ Ο πατέρας εργάζεται σε μια μεγάλη εταιρία. ουσιαστικό
- ✚ Πρέπει να είναι ο πρόεδρος της Ελλάδας. πρόταση
- ✚ Ο φίλος μου φαίνεται χαρούμενος σήμερα. ουσιαστικό
- ✚ Μπορεί να βρέξει. πρόταση
- ✚ Απαγορεύεται να βγαίνετε έξω μετά τις 12 το βράδυ! πρόταση
- ✚ Η φίλη μου χρειάζεται τη βοήθειά μου στο μάθημα των μαθηματικών. ουσιαστικό
- ✚ Είπε στη Μαρία να φύγει. (αυτός,-ή, -ο=εννοείται) αντωνυμία

Δ. Να υπογραμμίσετε τα υποκείμενα των ρημάτων και να σημειώσετε δίπλα ποια μορφή έχουν :

- ❖ Εκείνοι προγραμμάτισαν τις διακοπές τους. αντωνυμία
- ❖ Δεν επιτρέπεται η είσοδος. ουσιαστικό
- ❖ Το φιλοξενώ είναι ρήμα. Άρθρο + ρήμα
- ❖ Απαγορεύεται να ψιθυρίζετε. πρόταση
- ❖ Εγώ και εσύ αναπολούμε τις θερινές μας διακοπές. Αντωνυμία
- ❖ Μαγειρεύετε; (εσείς=εννοείται) αντωνυμία
- ❖ Οι συμμετέχοντες στις ξεναγήσεις θα καταβάλουν από 30 ευρώ . μετοχή
- ❖ Το ότι δεν ακολουθήσατε τις συμβουλές μου, θα έχει συνέπειες. Πρόταση με άρθρο
- ❖ Οι επιμελείς επιβραβεύονται. ουσιαστικοποιημένο επίθετο

- ❖ Ο Κώστας ταξιδεύει τακτικά! ουσιαστικό
- ❖ Εσύ και οι φίλοι σου αγαπάτε τις διακοπές στα νησιά του Αιγαίου. αντωνυμ. /ουσιαστ.
- ❖ Οι αρχαίοι ζούσαν λιτά. ουσιαστικοποιημένο επίθετο
- ❖ Φαίνεται ότι έχεις δίκιο. πρόταση
- ❖ Το ότι δε μου μίλησες με στεναχώρησε πολύ. Πρόταση με άρθρο
- ❖ Τα ξύλα τριζοβολούν στο τζάκι. ουσιαστικό
- ❖ Οι άρρωστοι γέμισαν τα νοσοκομεία. ουσιαστικοποιημένο επίθετο
- ❖ Κάποιος μαρτύρησε το μυστικό. αντωνυμία
- ❖ Γύρισαν όλοι. επίθετο

Ε. Ποια είναι τα υποκείμενα των υπογραμμισμένων ρημάτων στις παρακάτω προτάσεις και σε ποια πτώση βρίσκονται; Ποια μορφή έχουν (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, πρόταση ή κάτι άλλο);

α. Ο Μαρίνος, ο Νικόλας, η Δέσποινα και η Κασσάνδρα είχαν αποφασίσει να εξερευνήσουν το Φαράγγι του Διαβόλου. (κειμ. 1)

υποκείμενο: _____, πτώση: **ονομαστική**, μορφή: **ουσιαστικά**

β. Θα σας οδηγήσω εγώ. (κειμ. 1)

υποκείμενο: _____, πτώση: **ονομαστική**, μορφή: **αντωνυμία**

γ. Πολλοί από αυτούς που ζουν και εργάζονται στις τουριστικές περιοχές αγνοούν παντελώς το νόημα της λέξης φιλοξενία. (κειμ. 3)

υποκείμενο: _____, πτώση: **ονομαστική**, μορφή: **επίθετο**

δ. Ό,τι θα δείτε από εκεί και πέρα ανήκει στη σφαίρα του ονείρου. (κειμ. 4)

υποκείμενο: _____, πτώση: _____, μορφή: **αναφορική πρόταση**

Στ. Να βρεις τα υποκείμενα στο παρακάτω κείμενο

Εκείνη τη νύχτα άρχισαν οι δυνατοί βοριάδες	βοριάδες
που σηκώνουν κεραμίδια	βοριάδες
Όλος ο σταθμός ήταν σε επιφυλακή.	ο σταθμός
Όταν αρχίζει η εποχή της ξηρασίας	η εποχή
φυσάνε οι αέρηδες	οι αέρηδες
υπάρχει κίνδυνος πυρκαγιάς στο δάσος	κίνδυνος
Τα φυλάκια είχαν διπλές βάρδιες μέρα νύχτα	Τα φυλάκια

Ζ. Τι μέρος του λόγου είναι το υποκείμενο στις παρακάτω προτάσεις;

Τα ποτά για το πάρτι θα τα φέρουμε εμείς .	αντωνυμία
Χάθηκαν οι ελπίδες μου .	ουσιαστικό
Οι φυλακισμένοι ξεκίνησαν απεργία πείνας.	μετοχή
Ζητείται νέος για τρίωρη απασχόληση.	ουσιαστικοποιημένο επίθετο
Σβήστηκαν τα όνειρά μου .	ουσιαστικό
Πρέπει να λύσω τις ασκήσεις .	πρόταση
Μου φαίνεται πως θα βρέξει .	πρόταση
Οι άρρωστοι εγκατέλειψαν το κτίριο.	ουσιαστικοποιημένο επίθετο
Έφυγαν και οι τελευταίοι εργαζόμενοι .	μετοχή

Παράλειψη υποκείμενου

Το υποκείμενο παραλείπεται όταν:

- είναι α΄ και β΄ πρόσωπου, αφού φαίνεται εύκολα από την κατάληξη του ρήματος.
Π.Χ. Θα διαβάσετε (εσείς) το επόμενο μάθημα. Είμαι αποφασισμένος να γράψω καλά στις εξετάσεις.
- είναι στο γ΄ πρόσωπο και εννοείται από τα συμφραζόμενα.
Π.χ. Η Νίκη ξεκίνησε να διαβάζει το πρωί και τελείωσε (η Νίκη) το απόγευμα.
- είναι μια γενική έννοια.
Π.χ. Πώς σε λένε (οι άνθρωποι).
- εννοείται μόνο ένα υποκείμενο στην έννοια του ρήματος.
Π.χ. Σημαίνει την αρχή της λειτουργίας (η καμπάνα)
- πρόκειται για φυσικά φαινόμενα.
Π.χ. Χαράζει σε λίγο (η μέρα).

Στις παρακάτω προτάσεις να συμπληρώσετε τα υποκείμενα που παραλείπονται:

- Παρακολουθήσαμε την ομιλία με προσοχή. (Εμείς)
- Τελικά θα φύγετε ή θα μείνετε; (Εσείς)
- Οι καθηγητές συνεδρίασαν και αποφάσισαν (οι καθηγητές) την εκδρομή.
- Μόλις κτυπήσει δέκα (το ρολόι) οι εργαζόμενοι κάνουν το πρώτο τους διάλειμμα.
- Εδώ επισκευάζουν (οι τεχνικοί) τηλεοράσεις.
- Χτες έβρεχε συνεχώς. (ο καιρός)

Στο κείμενο που ακολουθεί υπογραμμίστε τα υποκείμενα και γράψτε όσα παραλείπονται.

Εσύ → Το έσκασες από το σχολείο, μου είπε ένα παιδί.
Εσύ → Ναι, έκαμα εγώ, έτσι, για να πω κάτι.
Εσύ → Καλά έκαμες! είπε αυτός σοβαρά... Εδώ πάνω όλα είναι πολύ ωραία. Να, τώρα έρχεται και ο Αμερικάνος. Κάνε χάζι...
Εγώ → Γύρισα κατά κει που έδειχνε και είδα το θείο Περικλή. Πέρασε από μπρος μου δίχως να με προσέξει και κάθισε στο καφενεδάκι, πού ήταν έρημο εκείνη την ώρα.

Αυτός

Εγώ

Ο θείος Περικλής

Το καφενεδάκι

Συμφωνία Υποκειμένου και ρήματος

- Το ρήμα συμφωνεί με το υποκείμενό του σε πρόσωπο και αριθμό,
π.χ. Η Ευγενία παίζει στην αυλή. (Το υποκείμενο Η Ευγενία είναι γ' πρόσωπο ενικού αριθμού, όπως και το ρήμα παίζει)

- Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, το ρήμα μπαίνει σε πληθυντικό αριθμό,
π.χ. Η Ευγενία και ο Περικλής παίζουν στην αυλή.

- Όταν υπάρχουν πολλά υποκείμενα σε διάφορα πρόσωπα (α', β', γ'), το ρήμα μπαίνει στο επικρατέστερο πρόσωπο (το α' πρόσωπο είναι επικρατέστερο του β' και το β' επικρατέστερο του γ'),
π.χ. Εμείς και εσείς θα πάμε εκδρομή. Πότε θα έρθετε εσείς και οι άλλοι;

- Η συμφωνία Υποκειμένου και ρήματος ως προς το πρόσωπο και τον αριθμό μπορεί να μην τηρείται στις παρακάτω περιπτώσεις:

α. Όταν το υποκείμενο είναι **περιληπτικό** όνομα,
π.χ. Μεγάλος αριθμός ανθρώπων περίμεναν να έρθει η σειρά τους.

β. Όταν ένα υποκείμενο ενικού αριθμού συνδέεται με άλλα πρόσωπα ή πράγματα,
π.χ. Εγώ με τους φίλους μου πήγαμε στον κινηματογράφο.

γ. Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ενιαίο σύνολο,

π.χ. Η εξυπνάδα και η καλοσύνη του εκτιμήθηκε από όλους.

Συμπληρώστε τα ρήματα που λείπουν με βάση τα υποκείμενά τους:

α. Εγώ, η Μαρία και ο Γιάννης **θα πάμε** (πηγαίνω) απόψε σινεμά. Η Μαρία κι εσύ πώς **θα διασκεδάσατε** (διασκεδάζω) ;

β. Εσύ και η φίλη σου συνήθως με **εκνευρίζετε** (εκνευρίζω) με τις ανοησίες σας.

γ. Εμείς, εσείς και τα ξαδέρφια σας **θα εργαστούμε** (εργάζομαι) τον επόμενο μήνα για την εκδήλωση του πολιτιστικού συλλόγου .

δ. Καλό θα ήταν να **προσέχατε** (προσέχω) στο μάθημα εσύ κι ο διπλανός σου .

ε. Κι εσείς κι αυτοί **ευθύνεστε** (ευθύνομαι) εξίσου για ό,τι συνέβη .

στ. Ο Γιάννης και η Μαρία **θα φύγουν** (φεύγω) σύντομα. Εγώ και η Κατερίνα **θα μείνουμε** (μένω) λίγο ακόμα .

